

Idea nowej wspólnej polityki rolnej

Janusz Wojciechowski

Komisarz UE ds. rolnictwa

Bezpieczeństwo żywnościowe, obok bezpieczeństwa obronnego i energetycznego, jest jednym z głównych filarów bezpieczeństwa ogólnego państw i społeczeństw. Bez sprawnie funkcjonującego systemu żywnościowego zagrożona jest fizyczna egzystencja każdego człowieka. Potwierdza to w szczególności obecna, trwająca od ponad trzech lat, sytuacja kryzysowa – najpierw związana z największą od przeszło 100 lat pandemią w Europie, a potem z pierwszą od 80 lat (od czasu II wojny światowej), pełnoskalową wojną, trwającą na terytorium Ukrainy. Konflikt ten pokazuje nam, że żywność może być używana jako broń (wykorzystuje to obecnie Rosja), dlatego zapewnienie dostępu do niej jest istotnym wyzwaniem strategicznym dla wszystkich krajów, w tym dla samej Unii Europejskiej.

Unia Europejska jest wielkim producentem i największym na świecie eksporterem żywności. Nadwyżka eksportu żywności nad importem w relacji UE-państwa trzecie w 2022 roku wyniosła 58 mld euro. Własny potencjał rolnictwa europejskiego i całego systemu żywnościowego pozwala na zapewnienie samowystarczalności żywnościowej dla 460 milionów obywateli UE i na eksport do krajów trzecich unijnej żywności wysokiej jakości, wyprodukowanej przy zachowaniu najwyższych w świecie standardów jakościowych, zdrowotnych i środowiskowych. W perspektywie najbliższych lat Unii Europejskiej nie zagraża brak żywności. Zawdzięczamy to rolnikom i wszystkim pracownikom sektora żywnościowego, ale też wspólnej polityce rolnej, która od ponad 60 lat skutecznie wspiera rolnictwo europejskie.

O ile bezpieczeństwo żywnościowe w perspektywie najbliższych lat nie jest zagrożone, o tyle w dłuższej perspektywie tej pewności już nie ma. Musimy dostrzegać zagrożenia, które mogą spowodować utratę tego bezpieczeństwa w przyszłości i którym należy w porę zapobiec. Wśród głównych zagrożeń możemy wymienić:

1. destabilizację systemów żywnościowych na skutek agresywnej polityki Rosji, objawiającą się m.in. wzrostem cen energii i nawozów,
2. nasilające się katastrofy klimatyczne, takie jak susze czy powodzie i brak wystarczającej odporności rolnictwa na ich skutki,
3. nadmierne uzależnienie się poszczególnych sektorów rolnictwa od zewnętrznych dostaw i rynków zbytu,
4. brak wymiany pokoleniowej w rolnictwie oraz likwidacja wielu gospodarstw, zwłaszcza małych i średnich gospodarstw rodzinnych, także tych prowadzących produkcję mieszaną (roślinną i zwierzęcą),
5. zwiększenie ilości zadań nakładanych na rolników w zakresie środowiska i klimatu bez wystarczających rekompensat i zachęt finansowych.

W perspektywie najbliższych lat Unii Europejskiej nie zagraża brak żywności. Zawdzięczamy to rolnikom, pracownikom sektora żywnościowego ale też wspólnej polityce rolnej.

Unia Europejska realizuje strategię dotyczące różnych aspektów rolnictwa i systemów żywnościowych, takie jak strategia „Od pola do stołu” czy strategia na rzecz bioróżnorodności. Jednak sprawy rolnictwa i systemów żywności są tylko ich niewielką częścią. Dokumenty te nie odnoszą się do wspomnianych już wyzwań w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego, takich jak kryzys wojenny czy brak wymiany pokoleniowej w rolnictwie. Dlatego, aby stawić czoła tym zagrożeniom, UE potrzebuje nowej strategii opartej na zasadzie „4S”: *security* (bezpieczeństwo), *stability* (stabilność), *sustainability* (zrównoważenie) i *solidarity* (solidarność). Potrzebujemy bezpieczeństwa dostaw żywności dla wszystkich naszych obywateli, stabilności dla rolników, zrównoważenia dla środowiska i klimatu oraz solidarności zarówno z ludźmi potrzebującymi europejskiej żywności, jak również wewnętrznej solidarności z rolnikami.

Wszystkie regulacje prawne dotyczące rolnictwa i mające wpływ na produkcję żywności powinny uwzględniać aspekt bezpieczeństwa żywnościowego (*security*). Jeśli dana regulacja miałaby prowadzić do istotnego zmniejszenia produkcji rolnej i zagrożenia bezpieczeństwa żywnościowego, należy od takiej regulacji odstąpić bądź odpowiednio ją skorygować. Analiza taka powinna uwzględniać także dochody rolników i warunki gospodarowania. Istotne jest również zapewnienie samowystarczalności żywnościowej UE w zakresie wszystkich najważniejszych sektorów rolnych, takich jak produkcja zbóż, roślin oleistych, mięsa, mleka, owoców i warzyw. Unia powinna być też samowystarczalna w zakresie dostaw kluczowych środków do produkcji rolnej, w szczególności nawozów. Stabilne bezpieczeństwo żywnościowe zapewnimy tylko wtedy, gdy zagwarantujemy stabilną sytuację rolników – stabilność ekonomiczną, ale także społeczną i prawną.

Potrzebujemy bezpieczeństwa dostaw żywności dla wszystkich naszych obywateli, stabilności dla rolników, zrównoważenia dla środowiska i klimatu oraz solidarności zarówno z ludźmi potrzebującymi europejskiej żywności, jak również wewnętrznej solidarności z rolnikami.

W zakresie stabilności (*stability*) dla rolników strategiczne podejście powinno obejmować zapewnienia, iż:

1. wspólna polityka rolna wymaga kontynuacji jej zasadniczych celów oraz zasad i instrumentów pomocy po 2027,
2. regulacje dotyczące praw i obowiązków rolników powinny być w miarę możliwości zawarte bezpośrednio w przepisach dotyczących wspólnej polityki rolnej,
3. jakiegokolwiek nowe wymagania prawne wobec rolników, zwiększające ich zadania i generujące dodatkowe koszty, będą wprowadzane przy zagwarantowaniu odpowiednich rekompensat i zachęt finansowych, a także przy zapewnieniu niezbędnego czasu na przystosowanie się do zmian,
4. wzmocnienia wymagają unijne instrumenty pomocy dla rolników w sytuacjach kryzysowych, bez konieczności odwoływania się w takich wypadkach do pomocy krajowej; wzmocnienia wymaga w szczególności kryzysowa rezerwa rolna tworzona w ramach WPR,
5. w synergii z innymi politykami, zwłaszcza polityką spójności, Unia Europejska będzie zdecydowanie mocniej – w duchu art. 174 Traktatu – wspierać poprawę warunków życia na wsi.

W zakresie zrównoważenia (*sustainability*) strategia „4S” powinna odwołać się przede wszystkim do strategii „Od pola do stołu”. Należy w niej podkreślić, że tylko zrównoważone rolnictwo jest w stanie zapewnić bezpieczeństwo żywnościowe oraz że nadmierna koncentracja i intensyfikacja produkcji rolnej czy też przekształcanie działalności rolniczej w działalność przemysłową nie są korzystne dla bezpieczeństwa systemu rolno-spożywczego, ponieważ eliminują małych producentów.

Strategia powinna zawierać zapowiedź zwiększonego wsparcia dla małych i średnich gospodarstw rodzinnych, gospodarstw o zróżnicowanej strukturze produkcji i upraw oraz gospodarstw mieszanych, łączących produkcję roślinną i zwierzęcą. W produkcji zwierzęcej kluczowym instrumentem na rzecz zrównoważenia powinna być pomoc dla tych rolników, którzy zapewniają wysokie standardy dobrostanu zwierząt. Ważne jest też wsparcie

dla obecnej koncepcji ekoschematów jako obligatoryjnej części dopłat bezpośrednich, przy równoczesnym mocniejszym ukierunkowaniu ich na praktyki w zakresie rolnictwa węglowego, a także dobrostanu zwierząt. Strategia powinna wyraźnie wspierać również rozwój rolnictwa ekologicznego.

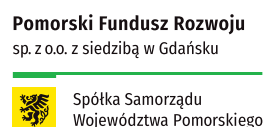
Udział Unii Europejskiej w handlu światowym jest jednym z czynników zapewniających globalne bezpieczeństwo żywnościowe. Dlatego Unia będzie solidarnie współpracowała z naszymi partnerami na rzecz otwartego handlu żywnością, likwidacji nieuzasadnionych barier, ale także żywnościowej pomocy humanitarnej dla regionów i społeczeństw zagrożonych głodem.

W zakresie solidarności (*solidarity*) zadaniem strategii jest przypomnienie, że Unia Europejska produkuje żywność nie tylko dla siebie, ale także na rynki światowe, które bardzo tej żywności potrzebują. Udział UE w handlu światowym jest jednym z czynników zapewniających globalne bezpieczeństwo żywnościowe. Dlatego Unia będzie solidarnie współpracowała z naszymi partnerami na rzecz otwartego handlu żywnością, likwidacji nieuzasadnionych barier, ale także żywnościowej pomocy humanitarnej dla regionów i społeczeństw zagrożonych głodem. W ramach solidarności wewnętrznej, rozumianej w tym przypadku jako solidarność społeczna z rolnikami, wzmocni działania informacyjne o roli i znaczeniu rolnictwa, wysiłkach rolników na rzecz środowiska, klimatu czy dobrostanu zwierząt oraz o tym, że zrównoważona działalność rolnicza nie jest zagrożeniem dla środowiska, a wręcz przeciwnie – przyczynia się do osiągnięcia celów w zakresie środowiskowej równowagi.

O autorze

Janusz Wojciechowski – prawnik, absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego. W latach 1980–1993 – sędzia, 1990–93 sędzia Sądu Apelacyjnego w Warszawie i członek Krajowej Rady Sądownictwa; sędzia Trybunału Stanu (1991–1993); w latach 1993–1995 poseł na Sejm RP; 1995–2001 – Prezes Najwyższej Izby Kontroli, członek zarządu EUROSAI – europejskiej organizacji najwyższych organów kontroli; 2001–2004 – wicemarszałek Sejmu; w latach 2004–2016 – poseł do Parlamentu Europejskiego, Przewodniczący Intergrupy Ochrony Zwierząt w Parlamencie Europejskim. Autor ponad 100 artykułów i publikacji z zakresu prawa karnego. Członek Komitetu Jakości Kontroli w Europejskim Trybunale Obrachunkowym. Od 1 grudnia 2019 nominowany na 5-letnią kadencję jako Komisarz UE ds. rolnictwa.

Partnerzy

Partnerzy numeru

